

ва, збереження, транспортування до споживання, безпечної утилізації її самої та упакування [11].

На наступній стадії служба екологічного менеджменту повинна розробити бізнес-план. Завдання цього плану – дослідження сильних та слабких сторін підприємства, його потенційних можливостей та небезпек; нейтралізація цих небезпек на стадії виробництва за умов недодержання технологічних та екологічних нормативів.

Результати роботи служби екологічного менеджменту можуть бути позитивно оцінені за умовою досягнення наступних вимог:

1. Екологічних (зниження витрат за рахунок економії природних ресурсів, рециркуляції та утилізації, зменшення зборів за забруднення довкілля тощо).

2. Стратегічних (імідж, підвищення продуктивності праці, залучення персоналу в боротьбу за збереження довкілля, рівні відносини з контролюючими органами, виконання всіх екологічних вимог тощо).

Проведені автором статті дослідження та аналітичне вивчення стану та напрямків розвитку екологічного управління свідчить про те, що екологічне управління та його складова – екологічний менеджмент – є дуже вагомими інструментами, за допомогою яких можливо більш ефективно і результативно впливати на стан довкілля.

Умовою існування та життєдіяльності суспільства є підтримання стану як внутрішньої так і зовнішньої динамічної рівноваги, стійких значень параметрів навколишнього природного середовища. І в цьому відношенні екологічне управління та екологічний менеджмент за своїм призначенням є системами стабілізації і гармонізації, що направлені на подолання розладу і досягнення узгодженості людини і Природи, а в широкому розумінні – суспільства і Природи.

Виходячи з цих висновків, в статті наводяться деякі пропозиції щодо реорганізації діючої на підприємствах системи екологічного управління із створенням служб екологічного менеджменту, їх завданням, місцем в загальній структурі управління підприємством тощо. Разом з тим, необхідне проведення подальших досліджень, пов'язаних з обґрунтуванням теорії та практичних заходів щодо використання екологічних управлінських рішень, розвитку системи екологічного менеджменту на підприємствах, результатом цього розвитку повинно бути зменшення впливу об'єктів екологічного управління на стан навколишнього середовища.

Джерела та література

1. Загороднюк П.О. Взаємозв'язок екологічної й економічної безпеки та її вплив на економічне зростання України // Екологія довкілля та безпека життєдіяльності // 2005. – №6. – С.9-14.
2. Попова О. Екологія входить в ринок (Інтернет).
3. Білявський Г.О., Фурдуй Л.С., Костіков І.Ю. Основи екології. Підручник. – К.,: Либідь, 2004. – 408 с.
4. Медоуз Д.Х., Медоуз Д.Л., Рэндерс Й., Беренс В.В.// Пределы роста. Доклад по проекту Римського клубу „Сложное положение человечества”.- М.: Изд-во Моск. ун-та, 1991.-207 с.
5. „Наше общее будущее”// Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР)//.-М.: Прогресс, 1998. –376 с.
6. Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. та ін. Екологічне управління. Підручник. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
7. Игнатов В.Г., Кокин А.В. Экологический менеджмент. – Ростов – н/Дону: Книжное издательство, 1997.– 127 с.
8. Экология и безопасность жизнедеятельности: Учебное пособие для вузов / Кривошеин Д.А., Муравей Л.А., Роева Н. Н. и др./ Под ред. Л.А.Муравья – М.: „ЮНИТИ – ДАНА”.- 2000 – 447с.
9. Хачапуров А.Е. Качество жизни и экологические маркетинг и менеджмент. Интернет.
10. Лук'янихина О.А. Екологічний менеджмент в системі територіального управління.// Автореферат на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Сумський державний університет – 2002.- 20 с.
12. Введение в экологический маркетинг./ Жубанова Л.К., Сармурзина А.Д., Ефремова С.В., Хамзина Ш.Ш.: учебное пособие. - Алматы: Казан университеты, 2000. – 129 с.

Ліщенко Г.С., Кришталь Г.О.

БАЗЕЛЬСЬКА УГОДА II: РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОЦІНКИ АДЕКВАТНОСТІ КАПІТАЛУ РІВНЮ РИЗИКОВОСТІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток банківської діяльності призвів до швидкої еволюції методів оцінки ризиків в банківській справі. Провідні банківські установи світу інвестують значні кошти у розробку моделей, що дозволяють їм більш ефективно управляти ризиками. Такі процеси підштовхнули Базельський комітет з банківського нагляду переглянути Угоду про міжнародне наближення визначення капіталу та стандартів капіталу [1].

З часу першої публікації проекту нової редакції Угоди про міжнародне наближення визначення капіталу та стандартів капіталу викликало широкі дискусії серед банківських фахівців та науковців як з приводу методів визначення необхідного капіталу, так і з приводу доцільності та проблем впровадження стандартів капіталу, викладених у вищевказаному проекті.

Серед авторів, що приділяють увагу даному питанню слід відмітити Кравчук В.В., Коновалено Н., Кудрявцева М.Г., Харламов Г.А., Адріанов В.

Метою даної роботи є виявлення переваг та проблем впровадження другої Угоди про Міжнародне на-

ближення визначення капіталу та нормативів капіталу, як в Україні, так і в інших країнах світу.

Угода про Міжнародне наближення визначення капіталу та нормативів капіталу: уточнені рамкові підходи або так званий Базель II являє собою результат роботи Базельського комітету з банківського нагляду протягом декількох останніх років над забезпеченням міжнародної уніфікації вимог до достатності капіталу банків. Базельським комітетом було запропоновано до розгляду країнам-членам першу версію пропозицій з удосконалення методології розрахунку достатності капіталу у червні 1999 р. Крім того, дані пропозиції були поширені серед органів нагляду усього світу. Після цього Базельський комітет опублікував додаткові пропозиції для обговорення в січні 2001 року і в квітні 2003 року, а також провів три дослідження кількісного впливу даних пропозицій. У результаті вищевказаних кроків первісні пропозиції набули численних істотних змін. “Міжнародне наближення визначення капіталу та нормативів капіталу: уточнені рамкові підходи” є заявою Базельського комітету, що схвалена усіма його членами. У цьому документі детально викладена методологія розрахунку достатності капіталу і мінімальні стандарти, які національні органи нагляду, що представлені в комітеті, мають запропонувати до затвердження у своїх країнах [2].

Проте Комітет планує здійснювати додаткову оцінку впливу нової Угоди на діяльність банків, крім того аналізувати пропозиції зацікавлених сторін, як банків, так і наглядових органів. Планується, що Базель II буде готов до впровадження наприкінці 2006 року, проте необхідно ще один рік додаткових досліджень або існування паралельних розрахунків у відношенні найбільш складних підходів, які, у свою чергу, будуть готові до впровадження наприкінці 2007 року [3].

Проте впровадження Базелью II органами нагляду інших країн світу буде здійснюватись в терміни, що якнайкраще відповідають їх основним наглядовим пріоритетам. Незважаючи на те, що Угода розроблялася з метою надання нових можливостей банкам і банківським системам усього світу, Базельський комітет усвідомлює, що її прийняття в найближчому майбутньому може знаходитися поза сферою першочергових задач наглядових органів країн, що не входять у групу десяти країн – членів Комітету. У такій ситуації кожен національний наглядовий орган при розробці графіка і підходів до впровадження нової Угоди повинний ретельно оцінити його переваги в контексті національної банківської системи.

Основною метою Базельського комітету в процесі удосконалення Угоди 1988 р. була розробка методології, що дозволить зміцнити надійність і стабільність міжнародної банківської системи й одночасно забезпечити впевненість, що вимоги до достатності капіталу не будуть джерелом конкурентної нерівності між банками, що працюють на міжнародних ринках. Впровадження нової Угоди буде сприяти поширенню більш надійної практики управління ризиками в банківській системі, що розглядається як одна з його основних переваг. Коментуючи представлені пропозиції Базельського комітету, банки та інші зацікавлені сторони схвалили концепцію й обґрунтування „трьох компонентів” - мінімальні вимоги до капіталу, процедури нагляду і ринкова дисципліна, на яких базується Угода (рис. 1). У більш загальному плані банки висловилися в підтримку удосконалення вимог до достатності капіталу з тим, щоб врахувати зміни в банківській справі і практиці управління ризиками, зберігаючи в той ж час переваги максимально уніфікованої і придатної для застосування на національному рівні Угоди [1].

Рис.1. Взаємодія компонентів другої Базельської угоди.

Взаємодоповнення трьох компонентів Базельської угоди дозволить забезпечити достовірну оцінку достатності капіталу та порівняність отриманих оцінок у різних банків. Мінімальні стандарти визначають методологію розрахунку необхідного капіталу, разом з цим використання вдосконалених методів потребують систем оцінки та управління ризиками банку. Процедури нагляду дають змогу оцінити системи внутрішнього контролю банку та достовірність розрахунків та звітності, що оприлюднюється. Оприлюднення звітності є саморегулюючим фактором, оскільки ринок швидко та ефективно реагує на зміни, що відображені у фінансові звітності. Існування лише мінімальних вимог не має сенсу без процедур нагляду оскільки, оцінки та методології, що здійснюються банками потребують незалежного аудиту, крім того, банківські процеси внутрішнього контролю та системи управління ризиками мають відповідати мінімальним вимогам. Разом з цим, ринкова дисципліна є додатковим стимулом для банків до ефективного управління власними ризиками. Існування обов'язкових вимог до оприлюднення інформації не має сенсу без певних стандартизованих методик визначення адекватності капіталу та процедур, що можуть забезпечити достові-

рність таких оцінок. Існування окремо процесу нагляду не вирішує основної мети Базельської угоди – уніфікації вимог до капіталу та їх порівнянності.

Розробляючи нову Угоду, Базельський комітет спробував сформулювати вимоги до капіталу, максимально чуттєві до факторів ризику, концептуально обґрунтовані і одночасно враховуючі особливості систем бухгалтерського обліку і банківського нагляду кожної з країн-членів Комітету. Були збережені основні положення Угоди про достатність капіталу 1988 р., включаючи загальну вимогу до банків підтримувати сукупний капітал у розмірі не нижче 8% від зважених на ризик активів (так званий коефіцієнт Кука), базову структуру Поправки на ринкові ризики у частині роботи з ринковим ризиками [4], а також методику визначення наявного капіталу.

Істотним нововведенням Базель II є більш активне використання внутрішньобанківських оцінок ризиків як передумови розрахунку капіталу. Одночасно з цим кроком Базельський комітет пропонує деталізований перелік мінімальних вимог, розроблених для забезпечення надійності цих внутрішніх оцінок ризику. Кожен наглядовий орган повинний розробити власну процедуру нагляду за адекватністю використання банківських систем управління і контролю як базу для розрахунку капіталу. Національні органи нагляду мають сконцентрувати увагу на виконанні мінімальних стандартів у якості не самоцілі, а засобу забезпечення загальної здатності банку надавати адекватні вихідні дані для розрахунку достатності капіталу.

Базель II надає широкий спектр можливих способів визначення вимог до капіталу відносно кредитних і операційних ризиків, що дозволяє банкам і органам нагляду обрати підходи, що найбільш відповідають характеру їх операцій і інфраструктурі фінансових ринків (рис 2).

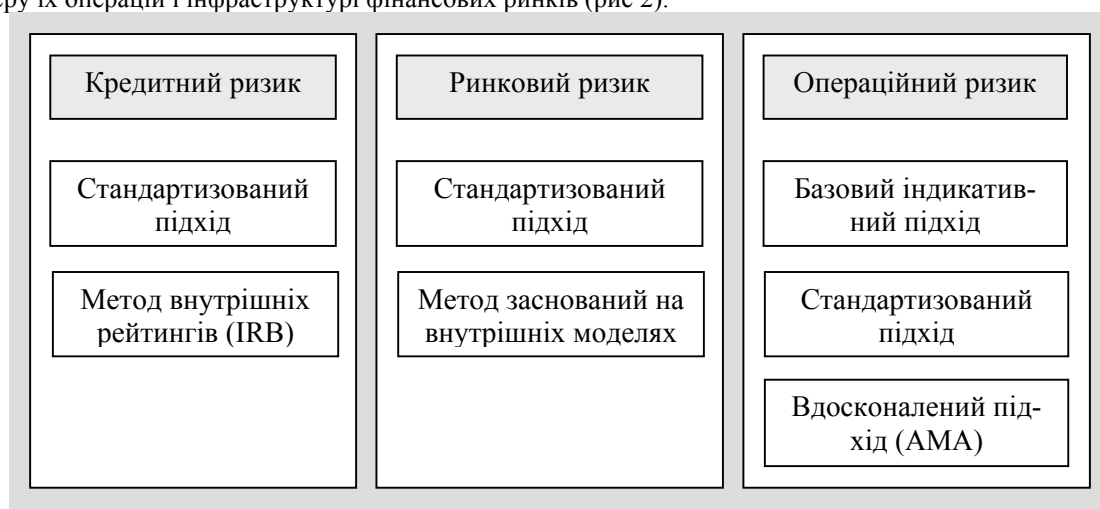

Рис.2. Методи, що використовуються для визначення вимог до капіталу банків

Так, для визначення вимог до капіталу на покриття кредитних ризиків пропонується для використання стандартизований підхід, що заснований на інформації про зовнішні рейтинги контрагентів, та підхід, заснований на внутрішніх рейтингах, які оцінюють банком на основі власних методик (IRB). Ринковий ризик оцінюється за допомогою стандартизованого підходу, так і методів, які засновані на внутрішньобанківських моделях. Вимоги до капіталу на покриття операційних ризиків визначається на основі базового індикативного підходу, стандартизованого підходу, та вдосконалених методів оцінки операційного ризику (АМА).

Необхідно підкреслити, що нова Базельська угода встановлює мінімальні вимоги до рівня капіталу міжнародних банків. Як і за Угодою 1988 р., національні органи нагляду мають право вживати заходи, що піднімають планку мінімальних вимог до капіталу, і вводити додаткові показники оцінки достатності капіталу, наприклад, відношення капіталу до залучених коштів, ліміт на великі ризики. В Україні зараз діють додаткові обмеження на капітал та кредитні ризики – норматив адекватності основного капіталу (Н3), норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), норматив великих кредитних ризиків (Н8), норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9), норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10) [5].

Крім того, новою Базельською угодою передбачено, що країни з відносно високим рівнем ризику на місцевому банківському ринку повинні розглянути можливість установлення вимог до достатності капіталу, що перевищують мінімальні.

Базельський комітет звертає увагу банків та органів нагляду приділяти належну увагу другому (процедури нагляду) і третьому (ринкова дисципліна) компонентам нової Угоди. Необхідно, щоб мінімальні вимоги до рівня капіталу першого компонента супроводжувалися широким застосуванням другого компонента, включаючи зусилля банків по оцінці достатності капіталу і контроль органів нагляду за такими оцінками. Розкриття інформації відповідно до третього компонента Угоди дозволить ринковій дисципліні ефективно доповнити перші два компоненти.

Далі розглянемо основні принципи наглядового процесу, управління ризиками, а також прозорості звітності перед органами банківського нагляду, розроблені Комітетом у застосуванні до банківських ризиків.

Наглядовий процес, що викладений в Базельській угоді, має на меті не лише гарантувати наявність у банків достатнього капіталу для покриття усіх своїх ризиків, але і стимулювати їх до розробки і застосування вдосконалених методів моніторингу і управління ризиками.

Наглядові органи повинні оцінити здатність банків правильно визначати вимоги до капіталу щодо ризиків і втручатися в цей процес при необхідності. Метою взаємодії є підтримка активного діалогу між банками й органами нагляду для того, щоб при виявленні недоліків можна було здійснити швидкі і рішучі дії для зменшення ризику чи збільшення капіталу. Відповідно, наглядові органи можуть віддати перевагу підходу, при якому будуть приділяти більше увагу банкам, що заслуговують цього по характеру ризику чи досвіду операцій.

Комітет визнає зв'язок між розміром капіталу, що є наявності банку для покриття ризиків, і ефективністю процесів управління ризиком та систем внутрішньобанківського контролю. Однак збільшення капіталу не слід вважати єдиним варіантом відповіді на зростання банківських ризиків. Необхідно розглядати й інші способи обмеження ризиків, наприклад, зміцнення системи управління ризиком, застосування внутрішніх лімітів, підвищення рівня відрахувань і резервів, а також удосконалення внутрішнього контролю. Більш того, капітал не повинний замінити вирішення фундаментальних проблем незадовільного контролю чи управління ризиком.

Базельський комітет визначив чотири основні принципи наглядового процесу, що доповнюють розроблені Комітетом розширені керівництва з нагляду, головні з яких - Основні принципи ефективного банківського нагляду (1997р.) і Методологія основних принципів (1999р.).

Принцип 1: Банки повинні мати процедури оцінки загальної достатності капіталу щодо характеру свого ризику і стратегію підтримки рівня цього капіталу.

Банки повинні показати, що намічені ними внутрішні орієнтири по капіталу досить обґрунтовані і відповідають загальному характеру ризику й операційного середовища. При оцінці достатності капіталу керівництву банку необхідно враховувати конкретну стадію циклу ділової активності. Необхідно проводити ретельне, орієнтоване на майбутнє стрес-тестування для виявлення можливих подій чи змін у ринковій кон'юнктурі, здатних несприятливо вплинути на банк.

Безсумнівно, керівництво банку несе основну відповідальність за наявність у банку відповідного його ризикам капіталу.

Процес характеризується наступними основними рисами:

- Нагляд з боку ради директорів і вищого керівництва;
- Обґрунтована оцінка капіталу;
- Всебічна оцінка ризиків;
- Моніторинг і звітність;
- Перевірка систем внутрішнього контролю.

У процесі оцінки достатності капіталу повинні враховуватися всі істотні ризики, з якими зіштовхується банк. Не всі ризики можна точно вимірити, але банки мають розробити процес оцінки ризиків. Варто розглянути наступні види ризику, що ні в якій мірі не являють собою повного переліку всіх ризиків.

Кредитний ризик. Банки повинні розробляти методології, що дозволяють їм оцінювати кредитний ризик вимог до окремих позичальників, а також кредитний ризик на рівні портфеля. В розвинутих банках оцінка достатності капіталу при наданні кредиту повинна проводитися, як мінімум, по чотирьох напрямках: рейтингові системи оцінки ризику, аналіз та агрегування портфеля, сек'юритизація або складні кредитні деривативи, великі кредити і концентрація ризику.

Внутрішні рейтинги - важливий інструмент контролю кредитного ризику. Внутрішні рейтинги повинні забезпечувати виявлення і вимір ризику усіх видів кредитних вимог і бути інтегровані в загальний аналіз кредитного ризику і достатності капіталу організації. Система повинна забезпечувати детальні рейтинги всіх активів, а не тільки сумнівних чи проблемних. Резерви на втрати по кредитах повинні враховуватися при оцінці кредитного ризику з метою визначення достатності капіталу.

Аналіз кредитного ризику повинний адекватно виявляти слабкі місця портфеля, включаючи концентрацію ризику. При аналізі необхідно також враховувати ризики, зв'язані з управлінням концентрацією ризику і з іншими характеристиками портфеля, за допомогою таких механізмів, як програми сек'юритизації та складні кредитні деривативи.

Операційний ризик. При управлінні операційним ризиком варто керуватися настільки ж строгими принципами, як і при управлінні іншими істотними банківськими ризиками. Нездатність належним чином управляти операційним ризиком може привести до неправильного уявлення про співвідношення ризику і прибутковості і створити небезпеку значних утрат.

Банк повинний розробити систему управління операційним ризиком і оцінювати достатність капіталу в межах цієї системи. Система повинна враховувати ступінь прийняття і схильності банку до операційного ризику відповідно до політики управління ризиками, у т.ч. ступінь і порядок перекладу ризику за межі банку, а також визначати підхід банку до ідентифікації, оцінки, моніторингу, контролю і обмеженню ризиків.

Ринковий ризик. Оцінка даного ризику ґрунтується головним чином на власному визначенні банком вартості під ризиком чи на стандартизованому підході до ринкового ризику. При оцінці достатності капіталу під торгові операції необхідно також враховувати проведення банком стрес-тестування.

Процентний ризик банківського портфеля. У процесі оцінки мають розглядати всі істотні процентні позиції банку і враховуватись всі дані по переоцінці і термінам платежу. Звичайно така інформація повинна включати поточний залишок і контрактну процентну ставку по інструментах і портфелях, платежі в погашення основного боргу, дати перегляду процентних ставок (interest reset dates), терміни платежів, використовуваний при переоцінці індекс ставки, визначені для позицій із плаваючою процентною ставкою. Система повинна базуватися на документально обґрунтованих допущеннях і методах.

Поза залежністю від типу і рівня складності використовуваної системи оцінки процентного ризику керівництво банку повинне забезпечувати її адекватність і закінченість. Оскільки якість і надійність системи в значній мірі залежить від якості вихідних даних і використовуваних у моделі допущень, керівництво повинне приділяти цьому особливу увагу.

Ризик ліквідності. Ліквідність має вирішальне значення для підтримки життєздатності будь-якої банківської організації. Капітал банку може впливати на його здатність одержувати ліквідність, особливо під час кризи. У кожного банку повинні бути адекватні системи виміру, відстеження і контролю ризику ліквідності. Банки повинні оцінювати достатність капіталу з урахуванням характеру власної ліквідності і ліквідності ринків, на яких вони працюють.

Інші види ризику. Інші ризики, наприклад, репутаційний і стратегічний, нелегко піддаються виміру, але банки мають розробляти методи управління всіма аспектами цих ризиків.

Принцип 2: Органи банківського нагляду повинні перевіряти й оцінювати визначення банками достатності їхнього внутрішнього капіталу і їхню стратегію в цієї області, а також їхню здатність відслідковувати і забезпечувати дотримання нормативів капіталу. Органи банківського нагляду повинні починати необхідні наглядові дії в тому випадку, якщо вони не задоволені результатом цього процесу.

Принцип 3: Органи банківського нагляду вправі очікувати, що банки будуть підтримувати рівень капіталу вище мінімальних регулятивних нормативів, і повинні мати можливість вимагати від банків підтримувати капітал вище цього мінімуму.

Принцип 4: Органи банківського нагляду повинні здійснювати превентивне втручання для того, щоб запобігти зниженню капіталу нижче мінімального рівня, необхідного для забезпечення властивому даному банку ризиків, і зобов'язані вживати термінових заходів по виправленню положення, якщо розмір капіталу не підтримується на достатньому рівні чи не відновлюється до достатнього рівня.

Довгострокове вирішення проблем банків не завжди полягає в збільшенні розміру капіталу. Однак здійснення деяких заходів (таких як удосконалення систем і механізмів контролю) може вимагати часу. Тому збільшення розміру капіталу могло б застосовуватися як тимчасовий захід на період, поки здійснюються довгострокові заходи для виправлення положення банку.

Мета третього компонента Угоди – Ринкової дисципліни – доповнення мінімальних вимог до капіталу та наглядового процесу. Базельський комітет намагається стимулювати ринкову дисципліну шляхом розробки вимог про розкриття інформації, які дозволяють учасникам ринку оцінити основні дані про капітал, ступінь прийняття ризику, процеси оцінки ризику, і, відповідно, і, відповідно, про достатність капіталу банку.

Розкриття інформація має бути узгодженим з тим, як вище керівництво та спостережна рада оцінюють ризики банку та управляють ними. У відповідності з першим компонентом угоди банки використовують певні підходи виміру ризиків та вимог до капіталу. Розкриття даних, яке базується на єдиному підході, є ефективним засобом інформування ринку про банківські ризики та забезпечує механізм послідовного та зрозумілого розкриття інформації, що дозволяє більш ефективно порівнювати банки.

Базельський комітет вважає, що органи банківського нагляду з метою забезпечення безпеки та надійності банківського середовища мають право вимагати від банків розкриття інформації в обов'язковій звітності та можуть публікувати частково або повністю інформацію, що міститься в цих звітах. Крім того, в разі невиконання вимог органи банківського нагляду мають право застосовувати заходи в залежності від тяжкості порушень від спілкування з керівництвом банку до фінансових санкцій.

Впровадження Базельської угоди, безперечно має численні переваги, проте існують суттєві проблеми шляху її впровадження в країнах світу.

Перша проблема це часовий фактор – банкам буде необхідно значний проміжок часу для того, щоб перейти на нові стандарти розрахунку капіталу, особливо це стосується вдосконалених методів оцінки, що базуються на внутрішніх системах оцінки. Наприклад, впровадження методу IRB потребує що найменше 5 років спостережень для визначення основних компонентів ризику та для можливості застосування системи внутрішніх рейтингів для визначення капіталу, ця система має діяти не менше 3 років.

Друга проблема – високі витрати на реалізацію впровадження вимог нової Базельської угоди.

Третя проблема – формування баз даних та агрегування інформації, що поступає з різних джерел, що неспівставні по технічним характеристикам, особливі проблеми виникають зі збором інформації по операційному ризику.

Четверта проблема – неготовність банків, особливо в країнах, що розвиваються до впровадження систем управління ризиками, що потребує виконання вимог нової Угоди.

Різні країни по різному підійшли до вирішення вищевказаних проблем. Крім того, для полегшення процесу впровадження нової угоди Базельським Комітетом в липні 2004 року була випущена публікація "Implementation of Basel II: Practical Considerations".

Ряд країн, серед них США, прийняли рішення про поширення нової Угоди для обмеженого кола банків. Органи нагляду США вирішили, що в 2006 році на нові стандарти почнуть переходити 10 найбільших фінансових установ країни. Далі перейдуть на нові стандарти капіталу наступні 10 банків, але вже на добровільних засадах. Такий підхід має право на існування, оскільки на 20 найбільших банків припадає більше 65% всіх активів банківської системи. В разі наслідування прикладу США іншими країнами з високими концентраціями в банківській системі, наприклад, Японії, може відбутися формування подвійних стандартів у світовій банківській системі та можливості виникнення неконкурентних переваг у деяких банків [6, с.85].

Країни, що розвиваються та країни з перехідною економікою, наприклад, Китай, Індія, пішли шляхом часткового впровадження угоди, обмежившись другим та третім компонентом [6, с.86]. Таке рішення викликано переважно тим, що банки в країнах, що розвиваються, не готові до впровадження вимог до капіталу, викладених в Угоді, оскільки остання не враховує особливості функціонування цих банків.

Ще одним підходом до впровадження Базельської угоди – це впровадити її в повному обсязі, але в більш пізні строки. Таким шляхом вирішили трансформуватися Сінгапур, Росія тощо [6, с.87].

Впровадження Базель II в Україні має додаткові проблеми. Досі не впровадження поправка до Угоди 1988 року, що стосується ринкових ризиків, крім того банківська система все ще перебуває у процесі трансформації обліку до міжнародних стандартів. Після впровадження Поправки на ринкові ризики планується такий порядок роботи по запровадженню Базеля II [7]:

- Третій компонент - „Ринкова дисципліна” (до 2007 року),
- Другий компонент - „Процедури нагляду” (до 2008 року),
- „Мінімальні вимоги до капіталу: Кредитний ризик – Стандартизований підхід” (до 2010 року),
- “Мінімальні вимоги до капіталу: Кредитний ризик – Оснований на внутрішніх рейтингах підхід” (до 2020 року),
- “Мінімальні вимоги до капіталу: Операційний ризик – Підхід базового індикатора” (до 2010 року),
- “Мінімальні вимоги до капіталу: Операційний ризик – Стандартизований підхід” (до 2015 року).

Таким чином, не дивлячись на проблеми, що супроводжують впровадження другої Базельської угоди, всі органи нагляду та банки розвинутих країн та країн, що розвиваються, розуміють, що невідповідність стандартам, викладеним в цій угоді, призведе до втрати конкурентних переваг, подорожчання іноземних запозичень тощо. Разом з цим вимоги до капіталу, що визначаються Базелем II засновано на сучасних підходах оцінки ризиків, та більш того, в Угодою стимулюється впровадження саме вдосконалених методів оцінки ризиків, що базуються на внутрішньобанківських моделях. Отже, світова банківська спільнота розуміє необхідність впровадження Базельської угоди, проте в цьому процесі необхідно вибрати оптимальний шлях переходу на нові стандарти.

Джерела та література

1. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. – Basel Committee on Banking Supervision. – July 1988. – С.28.
2. За даними офіційного веб-сайту Банку міжнародних розрахунків в м. Базель. - www.bis.org.
3. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework. – Basel Committee on Banking Supervision. – June 2004. – С.239.
4. Amendment to the Capital Accord1 to incorporate market risks. - Basel Committee on Banking Supervision. – January 1996. – С.54.
5. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. N 368 .
6. Коноваленко Н. Базельские заботы// Банковская практика за рубежом. – 2003. – №10 – С.84-91.
7. Лист Національного банку України №42-412/4010-13749 від 30.12.2004 р.

Любый А.В.

МЕХАНИЗМ ОРГАНИЗАЦИИ НОВОЙ СИСТЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ ПЕРСОНАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Успешно действующее предприятие использует различные способы, чтобы быть конкурентоспособным и повышать производительность труда. Одним из таких инструментов является система стимулирования, которая может играть решающую роль в достижении целей предприятия.

В связи с этим актуальным представляется решение проблемы усовершенствования системы оплаты труда предприятия с целью создания условий и возможностей для каждого трудоспособного человека собственной работой обеспечить достойный уровень жизни себе и своей семье. Актуальность исследования обусловлена тем, что система вознаграждения, которая существовала до последнего времени в ОАО «Металлургический комбинат «Азовсталь», была разработана и принята еще 30 лет назад советскими учеными. Технологии и профессии развиваются, и со временем существующая система оплаты труда утратила объективность и вызвала множество противоречий и недовольств. В настоящее время на комбинате изменяется вся система вознаграждения персонала. Перед руководством ОАО «Металлургический комбинат «Азовсталь» в настоящее время стоит основная задача – создать такие основные элементы новой системы вознаграждения, которые полностью отражали бы стратегические цели в области управления персоналом.

Актуальность темы исследования подтверждается широким изучением этой проблемы в научной литературе. Проблемы заработной платы и построения новых форм и систем вознаграждения исследуются в работах отечественных и зарубежных ученых и специалистов – Лысенко Ю.Г., Колот А.Г., Кибанов А.Я., Шекшня С.В., Э. Хэй и многих других.

Эффективная система вознаграждения играет важную роль так как привлекает, удерживает и мотивирует компетентных сотрудников; компенсирует затраты умственного и физического труда; помогает урегулировать трудовые конфликты; направляет энергию сотрудников в желаемое русло; стимулирует развитие и в тоже время она не должна быть «золотой клеткой», удерживающей сотрудников на предприятии [3].

Эффективная система оплаты труда должна обладать следующими качествами:

- соответствовать типу предприятия и его потребностям;